

АНОТАЦІЯ

ЧЖАН ЦЗЕЛЯН. Вокальний цикл у концертно-виконавській та педагогічній творчості співака: інтерпретаційний аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2024.

Зміст анотації. Історія вокального мистецтва складається з масиву виконавських інтерпретацій співаного слова. У процесі формування індивідуальних виконавських традицій з'являються нові мистецькі практики, змінюються підходи до трактування усталених видів вокальної діяльності. Наукове обґрунтування даного творчого мистецького проєкту полягає в теоретичному осмисленні процесу концертно-виконавської та вокально-педагогічної творчості співака з метою розробки методичних аспектів інтерпретації жанрової форми камерної музики «вокальний цикл». Теоретичну і практичну складові творчого мистецького проєкту спрямовано на комплексне розкриття деталей методичного процесу концертного виконавства та педагогічної творчості співака в інтерпретаційному аспекті вокального циклу. Із цією метою у роботі детально проаналізовано розвиток цього жанру, здійснено періодизацію процесу його розповсюдження в Європі та Китаї, простежено форми концертного виконавства. Етнокультурний процес інтеграції вокального виконавства національних шкіл у світове музичне мистецтво має інтенсивний характер і сприяє розвитку засад сучасної методики співу. Процес впровадження в концертну практику вокальної циклічної музики безупинно триває понад двісті років і має усталені виконавські традиції. До вокально-педагогічного репертуару входять окремі номери з вокальних циклів. Таким чином, у практиці склалося декілька основних підходів до інтерпретування музики вокальних циклів, і

кожен із них відрізняється за своєю сутністю та комплексами засобів інтерпретації. Класифікуємо їх на концертно-виконавський – сформований на основі збереження й розвитку кращих виконавських традицій та вокально-педагогічний – спрямований на вироблення методичних рекомендацій в аспекті інтерпретації. В них поєднуються засоби виконавської виразності, що виникли і були поширені у різні періоди розвитку вокальної техніки. Застосування даної типології у процесі дослідження традицій виконання вокальної циклічної музики продемонструвало, що в ХХ столітті була поширеною академічна манера співу. Натомість із настанням ХХІ століття паралельно розвивається народно-академічна манера інтерпретування обробок українських народних пісень із вокального циклу Л. Ревуцького «Сонечко», що також звучать у дитячому виконанні. Здійснений аналіз виконавських версій, що його репрезентують, дозволив виокремити та дослідити принаймні три різні технологічні моделі засобів вокальної виразності, застосовуваних співаками під час виконавсько-стильової реконструкції вокальних циклічних творів різних періодів. Це – академічна вокально-технічна модель, характерна для німецького жанру віршів з музикою (*Kunstlieder*), а також відповідний комплекс виражальних засобів, що відтворює історичну виконавську форму автентичного співу. Даний підхід виявився й ефективним інструментом аналізу самого процесу стильової реконструкції вокальних циклів у практиці сучасних співаків. Усвідомлення способів відтворення вокальних традицій дозволило побудувати в межах практичної складової творчого мистецького проєкту серію виконавських версій вокальних циклів синтезованого типу шляхом застосування окремих елементів академічних і автентичних виконавських технік на основі превалювання академічного підходу до звукоутворення. Зокрема, під час побудови виконавської версії вокального циклу Л. Ревуцького «Сонечко. 20 українських народних пісень для голосу з фортепіано» увага приділялася відтворенню принципу декламаційності, підкресленню артикуляційної основи, відповідно до традицій автентичного

співу дітей; у роботі над інтерпретаційною версією вокального циклу Р. Шумана на вірші Г. Гейне «*Dichterliebe*» нами було використано виконавську техніку *Liede*, відповідну німецькій фонетичній моделі камерного співу. Нами здійснено переклади текстів цих циклів на офіційну китайську мову *Pǔ tōng huà* для популяризації української та німецької камерної вокальної музики в Китаї. Під час виконання *обробок українських народних пісень* Л. Ревуцького ми частково реставрували елементи старовинних способів голосотворення та дихання; у *Kunstlieder* застосували академічний підхід, трактуючи тексти творів Р. Шумана у традиціях, притаманних епосі Романтизму. Художні пісні (*yishu gequ* 藝術歌曲), створені відомим китайським композитором початку ХХ століття Хуаном Цзи, зосереджені на поєднанні тексту й музики; мають вишукану музичну мову для вираження художньої концепції поезії, викликають відчуття занурення у подію. Лаконічні за тривалістю й зрозумілі за музичною мовою, вони вирізняються взаємодоповненням координації мелодії та акомпанементу. У своєму творчому проєкті ми інтерпретуємо вокальні цикли Хуана Цзи «Три бажання троянди» (1932) на вірші сучасників композитора, поетів Вей Ханьжчана й Лун Чі та «Тринадцять китайських пісень» (1933) на тексти давньокитайській поезії, прагнучи виявити їхні композиційно-стильові та виконавські особливості в оригінальних варіантах текстів, а також – у власних перекладах українською. У ході роботи над науковою складовою творчого мистецького проєкту нами було з'ясовано, що, написані для голосу з фортепіанним супроводом, усі його складові репрезентують жанрову форму вокального циклу й, попри свою приналежність до різних національних композиторських шкіл, мають схожі інтерпретаційні аспекти.

Ключові слова: автентична манера співу, академічний спів, вокальна методика, вокальний цикл, вокально-виконавські традиції, вокально-педагогічний репертуар, дитячий голос, інтерпретаційний аспект, камерно-вокальна музика, концертно-виконавська творчість співака, пісня.

SUMMARY

Zhang Zeliang. The vocal cycle in the singer's concert performance and pedagogical creativity: an interpretive aspect. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Scientific substantiation of the creative art project for the degree of Doctor of Arts in the specialty 025 «Musical Art» (field of study 02 «Culture and Arts»). – National Music Academy of Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Kyiv, 2024.

Summary content. The history of vocal art consists of an array of performing interpretations of the sung word. In the process of formation of individual performing traditions, new artistic practices appear, approaches to the interpretation of established types of vocal activity are changing. The scientific justification of the our creative art project consists in the theoretical understanding of the process of concert-performance and vocal-pedagogical creativity in order to develop methodical aspects of the interpretation of the chamber genre «vocal cycle». The theoretical and practical components of the creative art project are aimed at comprehensive disclosure of the details of the methodical process of concert performance and pedagogical creativity of the singer in the interpretive aspect of the vocal cycle. For this purpose, the development of this genre has been analyzed in detail, the process of its distribution in Europe and China has been periodized, and the forms of concert performance have been traced. The ethno-cultural process of integration of vocal performances of national schools into the world music art has an intensive character and contributes to the development of the foundations of modern singing techniques. The process of introducing vocal cycle music into concert practice has continued continuously for over two hundred years and has established performance traditions. The vocal and pedagogical repertoire includes individual numbers from vocal cycles. Thus, several basic approaches to interpreting the music of vocal cycles have developed in practice, and each of them differs in its essence and complexes of means of interpretation.

We classify them into concert-performance – formed on the basis of the preservation and development of the best performing traditions, and vocal-pedagogical – aimed at developing methodical recommendations in the aspect of interpretation. They combine the means of performance expressiveness that arose and were widespread in different periods of the development of vocal technique. The application of this typology in the process of researching the traditions of performing vocal cyclical music demonstrated that in the 20 th century the academic manner of performance was widespread. On the other hand, with the onset of the 21st century, an authentic manner of interpretation of arrangements of Ukrainian folk songs from L. Revutskyi's vocal cycle «Sun», which are also performed by children, is developing in parallel. The performed analysis of the performance versions representing it made it possible to single out and investigate at least three different technological models of means of vocal expressiveness used by singers during the performance-stylistic reconstruction of vocal cycle works of different periods. This is an academic vocal-technical model; the performance model of R. Schuman's *Liede* and the corresponding set of expressive means, which reproduces the performance historical form of authentic singing of the modern period. This approach turned out to be an effective tool for analyzing the very process of stylistic reconstruction of vocal cycles in the practice of modern singers. Awareness of ways of reproducing vocal traditions made it possible to build a series of performance versions of synthesized type vocal cycles within the practical component of a creative art project by applying individual elements of academic and authentic performance techniques based on the prevailing academic approach to sound creation. In particular, during the construction of the performance version of L. Revutsky's vocal cycle «Sun. 20 Ukrainian folk songs for the voice from the piano» attention was paid to the reproduction of the principle of declamation, emphasizing the principle of articulation in accordance with the traditions of authentic children's singing; in the work on the interpretive version of R. Schumann's vocal cycle based on H. Heine's poem «Dichterliebe», we used the *Liede* performance technique, corresponding to the German phonetic

model of chamber singing. We translated the texts of these cycles into the Chinese literary language *Pǔ tōng huà* in order to popularize Ukrainian and German vocal chamber music in China. During the performance of arrangements of Ukrainian *folk songs* by L. Revutsky, we partially restored the elements of ancient ways of voice production and breathing; in *Kunstlied*, an academic approach was applied, interpreting the texts of R. Schumann's works in the traditions inherent in the Romantic era. The art songs created by early 20th century Chinese known (*yishu gequ* 藝術歌曲) composer Huang Zi's focus on the combination of text and music; have an exquisite musical language to express the artistic concept of poetry, cause a feeling of immersion in the event. Laconic in duration and clear in musical language, they differ in the complementarity of the coordination of the melody and the accompaniment. In our creative project, we interpret Huang Tzu's vocal cycles "Three Desires of a Rose" (1932) on the poems of the composer's contemporaries, the poets Wei Hanzhan and Long Chi, and "Thirteen Chinese Songs" (1933) on the texts of ancient Chinese poetry, seeking to reveal their compositional and stylistic and performance features in the original versions of the texts, as well as in their own Ukrainian translations. In the course of working on the scientific component of the creative art project, we found out that, written for voice with piano accompaniment, all its components represent the genre form of the vocal cycle and, despite belonging to different national schools of composition, have similar interpretive aspects.

Key words: authentic singing manner, academic singing, vocal technique, vocal cycle, vocal and performing traditions, vocal and pedagogical repertoire, interpretive aspect, chamber and vocal music, concert and performing creativity of the singer, song.

Список опублікованих праць за темою роботи

1. Вікові етапи розвитку дитячого голосу. *Ювілейна палітра-2021 до пам'ятних дат видатних українських музичних діячів і композиторів: збірник статей за матеріалами V всеукраїнської науково-практичної конференції (3–4 грудня 2021 року)*. Суми : ФОП Цьома С. П., 2022. С. 145–151.
2. Вокальна музика для дітей у змісті виконавсько-педагогічної творчості: аспекти сприйняття та відтворення. *Мистецькі пошуки: збірник наукових праць Навчально-наукового інституту культури і мистецтв СДПУ імені А. С. Макаренка*. Суми : ФОП Цьома С. П., 2023. Вип. 2 (16). С. 82–89.
3. Вокальна музика як фактор психологічного розвитку дитини в різні вікові періоди. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 58. Т. 2. С. 155–162.
4. Особливості розвитку дитячого голосу на матеріалі пісень із вокального циклу Л. Ревуцького «Сонечко». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 56. Т. 3. С. 63–67.
5. «Dichterliebe» op. 48 Р. Шумана на вірші Г. Гейне у концертному та вокально-педагогічному репертуарі. *Fine Art and Culture Studies: науковий журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки. Факультет культури і мистецтв*. Луцьк, 2023. № 4. С. 128–136.
6. Жанрова специфіка камерно-вокальної лірики Китаю. *Музичний твір як інтенція художньо-виконавського мислення: Матеріали XVII Всеукраїнської студентсько-аспірантської науково-практичної конференції*. Дніпро : Дніпровська академія музики, 2023. С. 46–49.

Інформація про апробацію результатів дослідження

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорене на засіданнях кафедри камерного співу. Матеріали дослідження викладено в доповідях на 15-ти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Презентовано три творчих мистецьких проєкти, один із них – на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва.

Нумеровані за хронологією доповіді на конференціях (без тез).

1. 16.11.2021 – Феномен дитячого співу в історії китайської народної опери. *Сьома Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Мистецькі родини (ювілейні дати)» НМАУ імені П. І. Чайковського, платформа Zoom.*

2. 25–26.11. 2021 – Специфіка вокальної підготовки дітей у КНР. *Четверта Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Сучасні аспекти теорії та практики оперного співу» «Україна-Китай: музичний діалог» НМАУ імені П. І. Чайковського, платформа Zoom.*

3. 3–4.12.2021 – Особливості розвитку дитячого голосу. *V Всеукраїнська науково-практична конференція «Ювілейна палітра-2021» до пам'ятних дат видатних українських музичних діячів і композиторів» СДПУ імені А. С. Макаренка, м. Суми,*

4. 1–2.10.2022. Вокальна музика для дітей: аспекти сприйняття та відтворення. *Двадцять перша науково-практична конференція Українського товариства аналізу музики «Слухач у смисловому просторі музичного твору» НМАУ імені П. І. Чайковського, платформа Zoom.*

5. 17–18.11.2022. Вокальний цикл Л. Ревуцького «Сонечко». *XVIII Міжнародна науково-практична конференція «Світовий культурний простір крізь призму сучасних глобалізаційних, пандемічних викликів та війни», м. Рівне.*

6. 23–26.11.2022. Вокальний цикл Л. Ревуцького «Сонечко»: спроба виконавського аналізу. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Механізми новацій у музичній творчості: проблеми інтерпретації» в рамках Одинадцятого науково-творчого проєкту «Творча майстерня інтерпретації сучасної музики» НМАУ імені П. І. Чайковського, платформа Zoom.*

7. 16.12.2022. Вокальний цикл Л. Ревуцького «Сонечко» в концертній та педагогічній діяльності співака (з особистого досвіду). *Дев'ята міжнародна науково-практична онлайн-конференція «МИСТЕЦЬКІ РОДИНИ (ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ)» в рамках Другого науково-творчого проєкту «Виконавські та педагогічні традиції української вокальної школи в контексті розвитку міжнародних зв'язків» НМАУ імені П. І. Чайковського, Платформа Zoom.*

8. 21–22.12.2022. Психологічні особливості розвитку вокальних здібностей юнаків у постмутаційний період. *VI всеукраїнська науково-практична конференція «Ювілейна палітра 2022: до пам'ятних дат видатних українських музичних діячів і композиторів» СДПУ імені А. С. Макаренка, м. Суми.*

9. 03.10.2023. «Вокальний цикл у фестивалі практиці: з виконавського досвіду співака». *Всеукраїнський круглий стіл на тему «Український фестиваліний рух в умовах війни як один із найвагоміших важелів музично-історичного процесу». Національна академія мистецтв України, Національна спілка композиторів України, м. Київ.*

10. 09–10.10.2023. «Жанрова специфіка камерно-вокальної лірики Китаю». *XVII Всеукраїнська студентсько-аспірантська науково-практична конференція «Музичний твір як інтенція художньо-виконавського мислення». Дніпровська академія музики, Науково-творче товариство аспірантів та асистентів-стажистів, м. Дніпро.*

11. 27.10.2023. «Виконавські аспекти інтерпретації вокального циклу». *Всеукраїнський круглий стіл на тему «Про стан сучасного виконавського мистецтва»*. Національна філармонія України, Національна академія мистецтв України, Відділення музичного мистецтва та відділення теорії та історії мистецтв НАМ України, НМАУ імені П. І. Чайковського, м. Київ.

12. 02–4.11.2023. «Особливості інтерпретації вокального циклу Л. Ревуцького "Сонечко" мовою оригіналу та власному перекладі на китайську літературну мову (pǔ tōng huà)». *Сьома міжнародна науково-практична конференція «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях»*. НМАУ імені П. І. Чайковського, м. Київ.

13. 15–16.11. 2023. «Особливості виконання вокальних творів мовою оригіналу та в літературному перекладі». *V Міжнародна наукова конференція «Проблеми методології сучасного мистецтвознавства та культурології»*. Національна академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України, Інститут культурології НАМ України, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Зеленогурський університет (Польща), м. Київ.

14. 07.12.2023. «Феномен інтерпретації в концертно-виконавській творчості співака». *Міжнародна науково-практична конференція «Світова культурна спадщина в умовах формування нового світопорядку»*. Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

15. 15–16.04.2024. «Вокальний цикл Л. Ревуцького «Сонечко. 20 українських народних пісень для голосу з фортепіано» (1925) у сучасному етнокультурному просторі». *Всеукраїнська науково-практична конференція студентів «Видатні постаті українського музичного мистецтва в процесах національно-культурного розвитку України» (до 185 -річчя з дня народження Павла Чубинського)*. Міністерство науки та освіти України, Інститут

модернізації змісту освіти, Комунальний заклад вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського», Національна академія педагогічних наук України, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського (кафедра камерного співу), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (факультет мистецтв), Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, м. Київ.